

KİTAP İNCELEMESİ

YİTİK HAZİNENİN KÂŞİFİ FUAT SEZGİN

Prof. Dr. İrfan Yılmaz, -Gençlik ve Spor Bakanlığı- Yitik Hazine Yayınları, 2.Baskı, İzmir 2013, 350 S.

Özlem AKBULUT*

Çalışmanın müellifi Prof. İrfan Yılmaz, 1953 yılında İzmir’de dünyaya geldi. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini İzmir’de tamamlayan Yılmaz, 1971 yılında girdiği Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Zooloji-Botanik bölümünden 1975 yılında mezun olmuş; 1976-1984 Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Zooloji Bölümü, Sistematik Zooloji Kürsüsüne asistan olarak atanmıştır. Yüksek Lisans ve doktorasını, Reptil ve Amfibi Sistematiği üzerine tamamlamıştır. 1984-2016 yılları arasında Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi Biyoloji Eğitimi Bölümü, Zooloji A.B.D. sırasıyla Yardımcı Doçent, Doçent ve Profesör olmuştur. Sistematik Zooloji ve Biyoloji Eğitimi üzerine uzmanlaşan Yılmaz, Genel Zooloji, Omurgalı Hayvan Sistematiği, Biyoloji Tarihi, Biyoloji Felsefesi, Taksonomi Zoolojinin Prensipleri ve Metotları gibi alanlarda dersler vermektedir.

Yılmaz’ın çalışmasında Fuat Sezgin, dünya bilim tarihçiliğinde önemli izler bırakan bir Türk düşünürdür ve yaptığı çalışmalarla İslam bilim tarihine yeni bir perspektif kazandırmıştır. Ona göre medeniyet tarihi Batı medeniyetinin ve tarihinin bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Bu tavır ise dünyada yanlış bir İslam medeniyeti algısı oluşturmuş ve medeniyet tarihine pek de katkısı olmayan, Batı uygarlığı huzurunda aciz görülen bir İslam medeniyeti zihniyeti var etmiştir. Halbuki Fuat Sezgin’e göre İslam medeniyeti tarihi, beşeriyet tarihinin kırılma evrelerinden birisidir. Çünkü İslam medeniyetinin katkılarıyla ilerleyen bilim ve teknik, dünya coğrafyasında yeni açılımların vücut bulmasına olanak sağlamıştır. Bundan dolayıdır ki insanlığın ortak mirası olan bilim, yalnızca tek bir milletin veya medeniyetin eseri değildir. Bilim; ulusların ortak ürünüdür.

* Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, ORCID: 0000-0001-87936327, akbulutozlem@outlook.com

İslam uygarlığı üzerine yapılan çalışmalar eksik kalmakla birlikte çeşitli ideolojik sebeplerden de dikkate alınmamıştır. Batı'nın yükselişini gerçekleştiren Doğu'ya ait pek çok keşif, kişi ve yer, geleneksel bakış açısında görmezden gelinen şeylerdir.¹ Bu yüzden bilim tarihi yazılırken İslam uygarlığının bu tarihe kattığı değer ortaya konulmamıştır. Fuat Sezgin, İslam bilim tarihi alanındaki fikirleriyle ve ortaya koyduğu çalışmalarıyla bilim tarihine yeni bir rota çizmiştir. Aynı zamanda kalıplaşmış nasların yanlışlığını ispatlayarak gerçekleri gün yüzüne çıkarmış ve bu sayede dünya bilim tarihçiliğinin önemli isimlerinden biri olmuştur.

Bu çalışmada “Yitik Hazine'nin Kâşifi Fuat Sezgin” adlı eserin tanıtımı ve incelemesi yapılmıştır. Eser, bilimler tarihinin insanlığın ortak ürünü olduğunu ve Batı medeniyetinin İslam medeniyetine çok şey borçlu olduğunu gözler önüne seren bu kıymetli bilim insanını gençlere tanıtmayı amaçlamaktadır. Fuat Sezgin ve çalışmalarının anlatıldığı kitap -çok az eserin- bulunduğu gençlerimize bilim tarihimizi anlatan çalışmalara önemli katkılar sağlamaktadır. Bu incelemenin belki de en önemli özelliği, eserle ilgili yapılan ilk çalışma olmasıdır. Eser; Fuat Sezgin'in biyografisi ve dört bölümden oluşmaktadır. Biyografi kısmında Fuat Sezgin'in gençlik yılları ve tahsil hayatı, Türkiye'den ayrılışı ve Almanya yılları anlatılmaktadır. Almanya'da bulunduğu yıllarda kurduğu enstitüden, bu enstitü bünyesinde açılan müzeden ve çalışmalardan bahsedilmektedir.

“Düşünceleri ve Tavsiyeleri” adını taşıyan eserin birinci bölümünde Fuat Sezgin'in düşünce dünyasından bahsedilmekte ve gençlere verdiği tavsiyelere değinilmektedir. Bu bölümde bilim tarihçiliğinin dünyadaki kilit isimlerinden biri Sezgin'in İslam bilim ve teknik alanındaki çalışmalarıyla hem İslam hem de Batı dünyasına yerleşmiş birçok fikri ters yüz ettiği anlatılır. Onun, İslam bilim tarihi alanına yaptığı katkılarla dünya bilim tarihinin seyrini değiştirdiği ifade edilirken bu alanda yaptığı nesnel açıklamalarıyla Batı endeksli bilim tarihi anlayışlarını kabul etmediği belirtilir. Esere göre Sezgin, İslam medeniyetinin bilimler tarihi ve teknik alanında ciddi çalışmalar yaptığını söylerken, Müslümanların bu alandaki büyük fikirlerini fiiliyata dökerek başarı sağladıklarını belirtir. Aynı zamanda ona göre bilim tarihi, uygarlıkların geçmişten günümüze yaşam koşullarını geliştirmek, bu uygarlıkların üzerinde bulunduğu evreni bilmek ve anlamak konusundaki tüm çalışmalarının hakikatini sergileme çabasıdır.

Esere göre Fuat Sezgin, ilimlerin medeniyetlerin birbirini etkilemesiyle oluştuğunu belirtir ve uygarlık sürecinin-tarihinin birbiriyle ilişkili olduğunu ileri sürer. Sezgin, bilimlerin ilerleme yasasını bir nehir tasavvuruyla açıklar: “Nasıl ki bir nehir küçük membalardan çıkıp yavaş yavaş artıyor, bir eğimle ovaya doğru süratle akıyor ve orada hem genişliyor hem de hızı azalıyorsa sonra

¹ Hobson, “Batı Medeniyetinin Doğulu Kökenleri”, Çev. Esra Ermert, (İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2011),11.

bir daha toplanıyor, yeniden sürat kazanıyor ve böyle sürüp gidiyorsa bilimlerde farklı insanların elinden, farklı kültür dünyalarından geçerek yavaş yavaş geliyor ve şimdiki halini alıyor.” Bu cümlelerde görüldüğü gibi uygarlık tarihinin yalnızca bir topluluğa veya harsa özgün bir inkişaf olduğu düşüncesini yanlış bulan Sezgin, medeniyet tarihinin toplumların oluşturduğu ortak bilgi ve çalışmalardan teşekkül ettiğini belirtir ve bilim tarihinin yalnız bir toplumla ya da insanla ilişkili gibi oluşturulamayacağını, uygarlığın aşama aşama biçim aldığını ifade eder.

Bu bölümün ikinci kısmını Sezgin’in tavsiyeleri oluşturmaktadır. Gençlere ve ilim yapmak isteyen herkese verdiği tavsiyelerin başında mütevazılık gelmektedir. Bu konunun çok önemli olduğunu belirten Sezgin, bilim adamı olmanın en büyük vasıflarından birinin tevazu olduğunu belirtir ve öğrendikçe tevazuun artması gerektiğini söyler. İkinci tavsiyesi ise zaman hususundaki hassasiyettir. Başkasının hakkını almama, insanları bekletip onların en değerli varlıklarından birisi olan zamanlarını israf etmeme düsturuna sahip olunması gerektiğini ifade eden Fuat Sezgin, bu konudaki eksiklere de değinir.

Sezgin’in üçüncü tavsiyesi ise okumaktır. Bu konuda arzu edilen seviyede olunmadığını belirten Sezgin okumak konusunda herkesin sorumlu olduğunu söyler. Öğretmenlere, sosyolog ve pedagoğlara büyük iş düştüğünü söylerken aynı zamanda camide vaaz veren imamların da okuma üzerine çalışmaları gerektiğini belirtir. İnsanımızın okumayı şiar edinmesinin son derece mühim bir konu olduğunu belirterek son tavsiyesine geçer. Sezgin eğitimde ehil bir hoca bulmanın azim ve gayret gerektirdiğini ifade eder. İslam medeniyetinin ilerlemesindeki en büyük ve en temel unsurlarından birisinin ilimlerin hocalardan öğrenilmesi olduğunu belirtir ve hocanın eğitimin vazgeçilemeyecek baş ustası olduğunu ekler. Bu bölüm hocanın şu son tavsiyesi ile son bulur;

“...Türkiye’de genç dimağlara, okuyan nesillere tavsiyem İslam dünyasının ne yapıp edip müspet yönleri itibarıyla Avrupa’yı yani bugünkü modern medeniyeti anlaması, tanıması, ondan ilmî terakki adına bütün unsurları mümkün olduğu kadar alması lazım.”²

“Bilim Tarihimizden Örnekler” başlığını taşıyan eserin ikinci bölümü Fuat Sezgin’in bilim tarihi hakkındaki görüşleri ile başlar. Ona göre uygarlık tarihinin anlaşılmasında ehemmiyetli insanî faaliyetlerden olan bilim tarihi, tarihin başlangıç noktasından günümüze değin değişik milletlerce meydana getirilen teknolojinin, bilimin, düşüncenin süreç içerisinde kendi şartları dahilinde objektif bakış açısıyla değerlendirilmesi ve açıklanmasıdır. Bilim tarihinin içeriğiyle makro bir bilim dalı olmasının yanında geçmişi ve günümüzü etkileyen de bir bilim dalı olduğunu belirten Sezgin,

---

² A.g.e., s.120.

bu açıdan bakıldığında toplulukların gerçek şekilde çözümlenebilmeleri için kendi tecrübeleri ışığında yorumlanmaları ve bu noktada nesnel ölçütlerle değerlendirilmeleri gerektiğini bildirir.

Ona göre bilim tarihi medeniyetler ve bu medeniyetleri oluşturan toplumlar için son derece önemli bir bilim dalıdır. Çünkü bir medeniyetin, tarihi içerisindeki çalışmalarını ortaya koyması, medeniyet tarihinde yerini alması ve isim yapmasının en önemli yollarından biri de bilim tarihidir. Esere göre Fuat Sezgin'in gayesi, İslam bilim tarihinin beşeriyet tarihindeki durumunu, tesirini nesnel şekilde ortaya koymak, İslam uygarlık tarihi hakkında dünya üzerinde benimsenmiş hatalı inançları tashih etmek ve Müslümanların beşeriyet tarihindeki yerlerini belirlemektir. Sezgin, bilim tarihindeki maksadını şöyle izah eder: "Tek gayem, Müslümanlara, bilhassa Türklere -ister dindar ister dinsiz olsunlar- İslam ilimlerinin hakikatini takdim etmek, onları hislerini hırpalayan yanlış ve hükümlerden arındırmak ve bireyin yaratıcılığına olan inancı şahsiyetlerine eklemelerini sağlamaktır. Bu cümlelerden anlaşılacağı üzere Sezgin, objektif anlayış ile İslam medeniyetinin dünya medeniyetindeki yerini tespit etmeyi amaçlar.

İslam uygarlığının çeşitli toplumlardan aldığı ilimleri ilerlettiğini, daha önce olmayan ilim sahaları meydana getirdiğini, orijinal ilim çalışmaları ortaya koyduğunu belirten Sezgin, İslam dünyasında bilimsel faaliyetlerin 9. yüzyılın ilk yarısından başlayıp 16. yüzyılın sonlarına kadar devam ettiğini ileri sürmüştür.³ Ona göre İslam uygarlığı, başka uygarlıklarla birbirini etkilemiş, önceki ilimleri ilerleterek müteakiben doğacak ilimlerin esasını oluşturmuştur. İslam medeniyeti dünya medeniyetini oluşturan köklerden biri olmuştur. Fakat İslam medeniyetinin dünya medeniyetine katkıları günümüze kadar tam anlamıyla belirtilememiş ve bu katkılar bütün olarak ortaya konulamamıştır. Görüldüğü üzere İslam uygarlığının dünya medeniyetindeki yeri tam olarak belirlenebilmiş değildir. Bu durum İslam medeniyetinin kabul edilmemesine veyahut İslam medeniyeti çalışmalarının yok sayılmasına sebebiyet vermiştir.

Müslümanların 16. asrın ortalarına değin bilimde Avrupalılara oranla daha ileride olduğunu belirten Fuat Sezgin, Avrupalıların Müslümanlardan bilgiyi 10. yüzyıldan itibaren aldığını, bu alış merhalesinin tam 500 yıl sürdüğünü, 17. yüzyılın başlarında Avrupalıların önderlik konumuna geçtiğini ve onlarda üstünlük duygusu, böbürlenme merhalesi başladığını söyler. Ona göre Avrupalılarda doğan bu üstünlük duygusu, aradan çok büyük bir zaman geçmeden- daha doğrusu 18.yüzyılda Rönesans tabiri içinde- günümüze kadar geçerliliğini pek kaybetmemiş olan kalıplaşmış ifadesini bulmuştur. Bu görüşle birlikte Avrupa'da Müslümanların bilim tarihinde

³ Fuat Sezgin, "İslam'ın Bilimler Tarihindeki Yaratıcı Yerine Bir Bakış", Adam Akademi, 1 (2011), 92-94.

yaptığı çalışmalar yok sayılmış, görmezlikten gelinmiş ve Avrupa bilim tarihini objektif bakış açısından uzak bir tavırla incelemiştir.

Bölümün devamında Fuat Sezgin, İslam Bilim Tarihi alanında eserler vermiş bilim adamlarına ve yaptıkları çalışmalara değinir. Musariyye Üniversitesi ve İskenderiye Kütüphanesi'nden anekdotlar aktaran Sezgin Müslümanların matematik, geometri, denizcilik, coğrafya, astronomi, kimya, fizik, optik gibi alanlarda muazzam çalışmalar yaptığını ve çok kıymetli eserler oluşturduklarını örnekleriyle izah eder. O, İslam medeniyetinin bu alanlarda büyük bilim adamları yetiştirdiğini ve bu bilim adamlarının çeşitli alanlarda büyük eserler ortaya koyduğunu, önemli ve yaratıcı çalışmalar yaptığını söyler. Müslümanların yaptığı bu çalışmaların bilimin ilerlemesinde ciddi rol oynadığını da belirtir.

Eserin üçüncü bölümü “İlimler ve Şehirler” başlığını taşır. Fuat Sezgin, bu bölümde İslam dünyasının belli başlı ilim merkezleri hakkında görüşlerini belirtir. Bu ilim merkezleri Rey, Kırşehir, Sivas ve Semerkant'tır. Bu merkezlerde usturlap, su ile çalışan saat, hidrolik aletler, su dolapları ve tulumbalar, mekanik ve otomat aletler, tıp aletleri, mancınık gibi birçok aletin yapıldığını bildirir. Eserin dördüncü ve son bölümü “Prof. Dr. Fuat Sezgin'in Eserleri” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde Sezgin'in 2010 yılına kadar oluşturduğu eserlerden bahsedilmekte ve eserlerinin listesi yer almaktadır.

Esere göre Sezgin'in eserlerinin büyük çoğunluğu orijinal el yazmalarından tercüme ve bu eserler hakkında diğer araştırmacıların yazdıklarının derlemesinden oluşmaktadır. İslam medeniyetine ait her nesneyi büyük bir ihtimam ve dikkatle inceleyerek tanıtmış, kimilerini tercüme etmiş, kimilerini tıpkıbasım yapmış, kimilerinin ise farklı zamanlarda basılmış nüshalardaki değişik metinlerini karşılaştırıp dipnotlarla izah yapıp yayımlamıştır. Doçentlik tezi olarak hazırladığı Buhari'nin Kaynakları başlıklı çalışması alanında ilk özelliği taşımaktadır. Çünkü o bu çalışmasıyla bilinen görüşün aksine İslam'ın erken devrelerindeki Hadis kaynaklarının sözlü değil yazılı kaynaklara dayandığını savunmaktadır.⁴

Bu çalışma hala alanının mühim kaynaklarından biri olarak kabul görmektedir. Yine o dönemlerde yazmaya başladığı kısaltılmış adı ile GAS olarak da bilinen Geschichte des Arabischen Schrifttums (İslam Bilim Tarihi) adlı çalışması tüm dünyada bilimler tarihi alanında kaynak kitap niteliğindedir. 1982 yılında Goethe Üniversitesi'nde Arap-İslam Bilimleri Tarihi Enstitüsü'nü kuran Fuat Sezgin, İslam Bilimler Tarihi'ni doğru ve objektif göstermek amacıyla Frankfurt'ta

⁴ Fuat Sezgin, “İslam Kültür Dünyasının Bilimler Tarihindeki Tablosu”, Söyleşi: Sefer Turan, Bilim Tarihi Sohbetleri içinde (İstanbul: Pınar Yayınları,2019),17.

İslam Bilim Tarihi Müzesi'ni kurmuştur. Bu enstitüde dünyanın her tarafından üstün emek ve itinayla, büyük cefalar çekerek aldığı 45.000 ciltten oluşan kitaplarla Bilimler Tarihi Kütüphanesi'ni kurmuştur. Bazı kitapları, alanında orijinal tek nüsha olma özelliğini taşıyan bu kütüphane İslam Bilimler Tarihi açısından dünyada tek olma özelliğine sahip, sınıflara ayrılmış, uzman bir kütüphanedir.

İslam'da Bilim ve Teknik isimli beş ciltlik eseri İslam dünyasının bilim ve teknoloji alanlarında insanlığın gelişmesine yaptığı katkıları incelemektedir. Kitapta bunların dışında Sezgin'in yazdığı veya derleyip yayına hazırladığı seksen eserin listesi verilmektedir.

“Yitik Hazinenin Kâşifi Fuat Sezgin” adlı eseri tanıtmak amacıyla yapılan bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Hayatını İslam bilim ve teknolojisini tanıtmaya adanmış Fuat Sezgin, her biri özgün nitelikteki ürünlerini tefsir, hadis, fıkıh, kelam gibi temel İslam bilimleri ve astronomi, matematik, geometri, tıp, genetik, coğrafya, optik, felsefe ve kimya gibi sahalarda oluşturmuştur. İslam medeniyeti ve İslam bilim tarihçiliğindeki araştırmaları ve çalışmalarıyla bilim tarihi alanında o güne kadar gösterilmemiş bir bakış açısı kazandırmıştır. Bu bakış açısı, İslamî bilimler tarihiyle ilgili gerçeklerin ortaya çıkarılmasında ana etken olmuştur. Bilim tarihçiliği konusunda bütünsel bir perspektife sahip olan Fuat Sezgin, bilimler tarihinin insanlığın ortak değeri -universalismus- olduğu görüşünü benimsemektedir. Ona göre bilimler tarihi insanlığın müşterek malıdır ve bilimler sıçrama yaparak değil yavaş yavaş tekâmül eder.⁵ O, bu düşüncesiyle dünya tarihinde yeni bir merhale başlatmıştır. Bu sayede Fuat Sezgin bütün dünyayı ve insanlığı içine alan bir anlam üretebilmiştir.

Fuat Sezgin bilim tarihi alanında yalnızca fikirleriyle ses getirmemiştir. O aynı zamanda bu alanda ortaya koyduğu çok önemli çalışmalarıyla da bilimler tarihinde derin izler bırakmıştır. O, Müslümanların ilim dünyasındaki yerlerini bilmediğinden, bütün bilinenlerin birkaç tane usturlap ve birkaç rub'u tahtasından ibaret olduğu belirtir. Batı dünyasının bu gerçekleri bilerek gizlediğinden ve İslam dünyasının bundan haberi bile olmadığından bahseder. Kendisi ise İslam dünyasının böyle olmadığını ve İslam'ın ilimle alakasız bir din olmadığını ifade eder. Geri kalmışlığın sebebi olarak İslam dininin suçlanmasını hiçbir zaman tasvip etmez. Bütün bu yanlış anlaşılımları tashih etmek için de bu çalışmalara başlar. Onun, İslam medeniyetine bağlı toplumlara İslam bilimlerinin gerçekliğini takdim etmek, bu insanları öz varlıklarına olumsuz tesir eden hükümlerden kurtarmak için mücadele ettiği görülmektedir.

⁵ Fuat Sezgin, “İslam Kültür Dünyasının Bilimler Tarihindeki Tablosu”, Söyleşi: Sefer Turan, Bilim Tarihi Sohbetleri içinde (İstanbul: Pınar Yayınları, 2019), 35.

Onun görevi, İslam medeniyetinin Batı'nın yükselmesine yol açan sayısız katkılarının izini sürmek olmuştur. Uzun seneler çabalayarak İslam bilginlerinin bazıları kaybolan bazıları da yalnızca kitaplarda kuramsal halde kalan buluşlarının prototipini üretmeyi başarmıştır. Bilim ve teknik tarihinin ender yapıtlarını el yazması kitaplardan çıkarıp önce ne olduklarını ve nasıl çalıştıklarını incelemiş sonrasında uzmanlara yapılacak aletin şeklini ve çalışma prensiplerini anlatarak yol göstermiş, zaman zaman da uzmanların çalışmalarında çeşitli düzeltmeler yaparak eserleri oluşturan parçaların asıllarıyla aynı olması için büyük çabalar harcamıştır. Zaman içerisinde tasarlanıp hayata geçirilen, İslâm bilginlerinin icat etmiş olduğu, aletlerin sayısı sekiz yüzü bulsa da ona göre bu sayı kitaplarda yer alan icatların yüzde biri bile değildir. Görüldüğü üzere Fuat Sezgin, İslam medeniyetinin yitik hazinelerini gün yüzüne çıkarmış ve İslam toplumlarının dünya tarihindeki yerini hatırlatıcı bir misyon yüklenmiştir.

KAYNAKÇA

Awrahim, Tareq. “Tarihçi Fuat Sezgin ve İslam Medeniyeti Tarihinde Düzelttiği Kavramlar” Mukaddime. 8 (2), 2017, 365-386.

Fazlıoğlu, İhsan. “Fuat Sezgin ile Bilim Tarihi Üzerine”. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 2, Sayı 4 (2004), 355-370.

Fuat Sezgin, “İslam Kültür Dünyasının Bilimler Tarihindeki Tablosu”. Söyleşi: Sefer Turan, Bilim Tarihi Sohbetleri İstanbul: Pınar Yayınları, 2019.

Hobson, John. “Batı Medeniyetinin Doğulu Kökenleri”. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011.

Kışlakçı, Turan. “Dünya Bilim Tarihi Yeniden Yazılmalı”. Röportaj: Fuat Sezgin ile, Yeni Şafak Gazetesi, 26 Eylül 2005.

Korkmaz, Tayfur. “20. Yüzyıl İslam Bilim Tarihi Çalışmaları: George Sarton ve Fuat Sezgin Örneği”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2009.

Sayılı, Aydın. “Bilim Tarihi”. Ankara: Gündoğan Yayınları, 1999.

Sekili, Mustafa. Prof. Dr. Fuat Sezgin ile Söyleşi. 25 Mayıs 2008, <https://www.youtube.com/watch?v=kinYTNu6puY> (1 Eylül 2018).

Sezgin, Fuat. “Arap İslam Bilimleri Tarihi” Cilt I. İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayımcılık, 2015.

Sezgin, Fuat. “Bilim Tarihçiliğine Bir Bakış”. İslam Bilimler Tarihi Üzerine Konferanslar içinde, (Ed.) Zeynep Berktaş-Tuğçe İnceoğlu, 98-111, İstanbul: Timaş Yayınları, 2012.

Sezgin, Fuat. “Müslümanların Coğrafya Tarihine Bugüne Kadar Bilinmeyen İnanılmaz Büyük Katkısı”. Konferans, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, 15 Haziran 2015, 1-16.

Sezgin, Fuat. “Prof. Dr. Fuat Sezgin’in Açılış Dersi”. Akademik Açılış Konferansı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 17 Ekim 2016, 3-26.